

– együttműködésre lépni a rádió és a TV környezetvédelmi műsorainak szerkesztőségivel, az ökológiai folyóiratokkal stb. a kölcsönös ismeretterjesztés és a felvilágosító tevékenység egyeztetése céljából;

– elősegíteni az ökológiai szakcsoportok megalakítását az általános és középiskolákban, s tagjaink közreműködésével ismeretterjesztő előadásokat tartani az iskolákban a környezetvédelem tárgyköreiből;

– nyilvánosan támogatni a kezdeményezést, hogy a középiskolai tantárgyak sorába az ökológia is bekerüljön;

– hozzájárulásunkat adni ahhoz a törekvéshez, hogy az ökológia népszerűsítése a fiatalok alkotó munkájában is kifejezésre jusson (elősegíteni kiállítások rendezését a diákok és mások ilyen témájú munkáiból, környezetszépítő akciókat indítani, vetélkedőket szervezni az ökológiai és higiéniai tudnivalókból);

– megindokolt javaslatot terjeszteni a hivatalos szervek elé a tjentištei ökológiai képviselőközpont megalakítására;

– tömeges kirándulásokat szervezni megfelelő szórakoztató programmal az elfelejtett szarajevói kirándulóhelyekre azzal a céllal, hogy a fiatalok megismerkedjenek a természet óvásának és megbecsülésének hagyományaival.

11. Dokumentálás és kommunikálás

a) A lehetőségen belül létrehozni legalább egy kisebb okmánytárat a köztársaság területén előforduló, közvetett vagy közvetlen formában megnyilvánuló környezeti ártalmak nyilvántartására, hogy azután ennek alapján meghatározhassuk a károk elhárításának elsőbbségi sorrendjét;

b) az adatok könnyebb begyűjtése és rendszerezése céljából, s hogy ezeket könnyebben továbbíthassuk a szakintézetek és a politikai szervek felé, valamint a nyilvánossághoz, a Zöldek ragaszkodni fognak a Zöld telefon bevezetéséhez;

c) együttműködésre kívánunk lépni minden nyilvános tájékoztatási eszközzel, ami nélkül mozgalmunk egyáltalán nem maradhat fenn.

A Zöldek Végrehajtó Bizottsága
(N. J. ford.)

ZÖLD PÁRT

(Zelena stranka)

1. *Zelena stranka – Zöld Párt.*

2. *Alapító közgyűlésünket 1990. február 9-én tartottuk meg Belgrádban.*

3. és 4. *Programelveinket és céljainkat a Zöld Párt Kiáltványa tartalmazza, amelyet mellékelünk.*

5. *Nem.*

6. *A Zöld Párt transznacionális, pártok feletti szervezet, horizontális szerveződéssel. Központunknak nincsenek külön meghatalmazásai. A köztársasági pártigazgatóságok teljes autonómiával rendelkeznek a szerveződésben és a tevékenységben.*

7. *A pártnak jelenleg ideiglenes Végrehajtó Bizottsága van, amelynek elnöke Dragan Jovanović, pénztárosa Edvard Kamponeski. A párt vezető szerve a Tanács lesz, legfőbb testülete pedig a Közgyűlés.*

8. *Pártunk köztársasági tagozatainak központjai: Bosznia-Hercegovinában – Banjaluka, Crna Gorában – Pljevlja, Macedóniában – Vevčani, Horvátországban – Borovo. Hasonló tagozatok alakulnak a többi köztársaságban és a tartományokban is.*

9. *Pártunk mozgalomként szerveződik.*

10. *Tagságunk létszáma kollektív szerveződésben 200 000, egyéni csatlakozással pedig öt-hatezer.*

11. *Pártunknak még nincs végleges székhelye. Ideiglenes kapcsolatfenntartó irodájának címe: Studentski kulturni centar, 11000 Beograd, Maršala Tita 48.: 011/682-351.*

12. *A Zöld Párt lapja a Lipa. Főszerkesztője Živko Cerović.*

13. *Pártunkat olyan emberek alakították meg, akik már eddig is számos környezetvédelő megmozdulásban és kezdeményezésben vettek részt: többek között javaslatot tettek a jugoszláv atomerőművekről szóló törvény kidolgozására, követelték a krskói atomerőmű bezárását, tízezer aláírást gyűjtöttek össze a „Balkáni antinukleáris kezdeményezéshez” (amely minden atomerőműre vonatkozik a Balkánon), ezenkívül tiltakozást nyújtottunk be a szuperszónikus repülőgépek ellen stb.*

14. *Igen, programpártként a választásokon is részt veszünk.*

15. *Erről majd csak a választások után beszélhetünk.*

16. –

Belgrád, 1990. április 19.

A Végrehajtó Bizottság
elnöke:

Dragan Jovanović
(telefon útján)

A ZÖLD PÁRT KIÁLTVÁNYA

1. A természet és az emberi faj fennmaradása elsődleges jog, olyan jog, amely megelőz minden egyéb emberi jogot és demokratikus szabadságot. A fennmaradási jogot nem pusztán túlélésként értelmezzük, hanem mint jogot a *minőségi életre*, annak minden dimenziójában.

Olyan Zöld Pártba társulunk, amely nyitva áll minden jószándékú ember előtt, aki késznek mutatkozik arra, hogy energiáját, tudását és szabad idejét az égető ökológiai problémák megoldásának szentelje.

Minden politikai, ideológiai, nemzeti, vallási és egyéb kizárólagosság másodlagossá válik az általános ökológiai fenyegetettség feltételei között, aminek ma ki vagyunk téve.

Ne feledjük: a tétovázás ideje lejárt – a természet nem várhat tovább!

2. Csak a szabad és demokratikus társadalmak kerülhetnek ökológiai egyensúlyba a természettel. A természethez való destruktív viszonyulás karonfogva jár az autoritárius viszonyulással a társadalomban. És fordítva. *Egészséges társadalom nélkül nincs egészséges természet.* Olyan társadalomban akarunk élni, amelyben nincsenek ökológiai, sem politikai, ideológiai és másfajta szennyeződések és stresszek.

Ezért a zöldek szervezete a szabad emberek társadalmáért küzd, amelynek alapját az emberi jogok és szabadságok, a kormányzati jogok, a politikai és kulturális pluralizmus, a szabad sajtó, az általános demokrácia és más civilizációs vívmányok képezik a társadalmi és politikai élet megszervezésében.

A Zöld Párt *teljesen autonóm és maximálisan demokratikus* egyesülési formát kínál fel mindazoknak a polgároknak, akik hajlandók cselekvőn vagy más módon támogatni az ökológiai kezdeményezéseket és akciókat.

3. A Zöld Párt kezdeményezi, segíti és egyeztetni a helyi, körzeti, köztársasági, föderális és nemzetközi ökológiai követeléseket, projektumokat és akciókat, amelyeknek fő célja az *ökológiai válság* elmélyülésének megakadályozása és a megbontott *ökológiai egyensúly* helyreállítása a különböző területeken, valamint az emberi környezet minőségének javítása a természetben és a munkahelyen.

Ilyen felfogásban visszautasítunk mindenfajta és formájú *ökocidiumot*, s követeljük:

a) a mai és eljövendő nemzedékek számára a tiszta levegőt, ivóvizet és az egészséges ételmezt;

b) az okok kiküszöbölésével leállítását azoknak a gyors ütemű folyamatoknak, amelyek elvezetnek:

- egyes állat- és növényfajták kipusztulásához;
- a tengerek, tavak, folyók és talajvizek elszennyeződéséhez;
- az erdők kipusztulásához a savas esők miatt;
- a talaj mérgezéséhez és elszennyeződéséhez;
- a termőföldek pusztasággá és ipari szeméttelpeppé való átalakulásához;

c) a sugárzásveszélyek elhárítását. Ezenkívül:

– megkérdőjelezzük a genetikai kísérletezések gyakorlatát;

– ritkítanunk kell az ember környezetpusztító cselekvése következtében fellépő betegségeket.

4. Követeljük továbbá, hogy:

– állapítsuk meg, milyen része van hazánknak a Balkán, Európa és a földgolyó általános ökológiai mérlegének kedvezőtlen alakulásában (a hőhatás, az ózonréteg, a légköri szennyezettség, a vegyipar okozta veszélyek stb. tekintetében), s hogy miképpen lehet ezeket az ártalmakat enyhíteni;

– gazdaságunk reformjába és szerkezeti átalakításába vonjuk be az ökológiai mércéket is a legfontosabb tényezők között (a beruházási és adópolitika meghatározásakor, a szennyező technológiák kevésbé szennyezőkre való lecserélésekor, az energetikai politika felülvizsgálása alkalmával stb.);

– állítsuk le az ökológiai pusztítások és a gazdasági pazarlások folyamatait, s ne folytassunk rablógazdálkodást a nyersanyagok és más természetes erőforrások hasznosításában;

– az energiapolitika forduljon az alternatív energiaforrások felé (nap, szél, tenger, folyó, bioenergia), s helyezze előtérbe az energiatakarékosságot;

– teljes nemzeti jövedelmünkből legalább 2%-ot fordítsunk az emberi környezet degradálásának megakadályozására, szanálására, védelmére és fejlesztésére.

5. Támogatjuk a jugoszláv antinukleáris mozgalmat, mint a környezetvédelem jelentős akcióját, és követeljük:

– a krškói atomerőmű bezárását;

– a nukleáris hulladékok tárolásának törvényes megakadályozását hazánk területén;

– nemzetközi akciók indítását a meglévő atomerőművek felszámolása és újak építésének megakadályozása érdekében a szomszédos országokban, Európában és mindenütt a világon;

– az atomfegyverek bármiféle fajtáján folyó munkálatok betiltását nemzetközi jogi rendelkezések útján.

6. Habár az emberek kritikai viszonyulása az ökológiai problémákhoz a mi térségeinken is állandóan növekvően van, a különféle képzési formák és folyamatok révén állandóan bővitenünk kell ismereteinket és információinkat az ökológia minden területéről.

Az ökológiai kezdeményezések és akciók sikerére csak úgy számíthatunk, ha megteremtjük a széles és demokratikus ökológiai nyilvánosságot.

Szükségesnek tartjuk, hogy minden ökológiai adatot nyilvánosságra hozzunk. Nem létezhetnek olyan indokolt okok, amelyek miatt valamely ökológiai adatot embargó alá lehet helyezni, vagy állami, katonai, gazdasági, üzleti illetve hivatali titokká, netán belső használatra kijelölt bizalmas értesüléssé lehet nyilvánítani.

A tömegmédiák szerepe az ökológiai nyilvánosság alakításában pótolhatatlan, ezért a Zöld Párt a televíziót, a rádiót, az újságokat a maga természetes szövetségésének és egyenrangú segítőtársának tekinti az ökológiai kezdeményezésekben és akciókban.

7. Sikraszállunk a nemek teljes egyenrangúsága és a nők tényleges társadalmi emancipációja mellett. Apellálunk minden nőhöz, hogy ne engedjék meg utódaink számára az ökológiai fenyegetettséget.

8. Felhívjuk az embereket, legyenek bármilyen korúak is, de különösen a fiatal nemzedékeket, hogy ne engedjék veszélybe sodorni jövőnket azok részéről, akik ma minden erőt és hatalmat a kezükben tartanak. A kulcsjelleget, talán soha meg nem ismételtető ökológiai döntéseket ma kell meghozni. Diákok, egyetemisták, ifjúmunkások – tudnotok kell, hogy ezt a bolygót nem apátoktól kapjátok örökségbe, hanem mindahányan együtt ökológiai adóssai vagyunk az eljövendő nemzedékeknek.

9. Felhívjuk a tudósokat és szakembereket, az orvosokat és tanárokat, az írókat, művészeket és más közéleti és művelődési dolgozókat a különböző területekről, az ipari munkásokat és a parasztokat, a nyugdíjasokat és háziasszonyokat, hogy saját egészségük megőrzése, gyermekeik és unokáik életének és egészségének védelmezése érdekében is csatlakozzanak hozzánk.

Ugyanigy felhívást intézünk mindazokhoz a közösségekhez, amelyeknek érdekük fűződik az ökológiához, a gazdasági szervezetekhez és a magánvállalkozókhöz, de különösen az erdőtelepítőkhöz, az ifjúsági szervezetekhez, a földterítőkhez, az ifjú kutatókhoz, továbbá a sport- és üdülési szervezetekhez, a szakegyesületekhez, a meglévő társadalmi-politikai szervezetekhez (KSZ, JDNSZSZ, Szakszervezeti Szövetség stb.), valamint az új politikai egyesületekhez, szövetségekhez és pártokhoz, hogy az ökológiához fűződő érdekeik mértékében, az egyenrangúság elvei alapján folytassunk együttműködést a közös ökológiai projektumok és akciók végrehajtásában.

Úgy gondoljuk, hogy az ökológiai etika kiépítésében és fejlesztésében az egyházak szerepe is nagyon jelentős lehet. Azt mondják: „Az isten mindig megbocsát, az ember csak néha, de a természet – sohasem!”

10. A Zöld Párt az öt foglalkoztató kérdések természeténél fogva szükségszerűen jugszláv, európai és világorientáltóságú.

Igaz, hogy ezen a világon mindenki egyaránt veszélyben van – de minthogy nem egyformán szennyezzük a természetet, a felelősségünk sem egyenlő mértékű. Teljes és megfelelő arányú társadalmi és jogi felelősséget követelünk minden szennyezővel szemben. Elengedhetetlennek tartjuk az idevágó törvényes és más előírások következetes tiszteletben tartását és a felelősség megállapítását a szabálysértő állami és gazdasági szervekkel szemben.

Követeljük, hogy Jugoszlávia fogadjon el és iktasson törvénybe minden nemzetközi ökológiai konvenciót. Az ökológiai jogok törvénybe foglalásának és továbbfejlesztésének, a legfejlettebb nemzetközi szabványok elismerésével óriási a jelentősége ezen a téren.

A természet iránti agresszív viszonyulás megváltoztatásáról a döntést nem engedhetjük át az agresszív magatartásúaknak – ezért az erőszakmentes, de határozott fellépések mellett foglalunk állást: konkrét projektumokat és ökológiai kezdeményezéseket, akciókat indítunk, tüntetéseket és tiltakozásokat szervezünk, s ha kell, a polgári engedetlenség és passzív ellenállás módszereihez folyamodunk.

Demokrácia nélkül nincs ökológia!

Ökológia nélkül nincs demokrácia!

CSELEKVÉSÜNK LOKÁLIS – GONDOLKODÁSUNK GLOBÁLIS!

Belgrád, 1990. február 10.

(N. J. ford.)